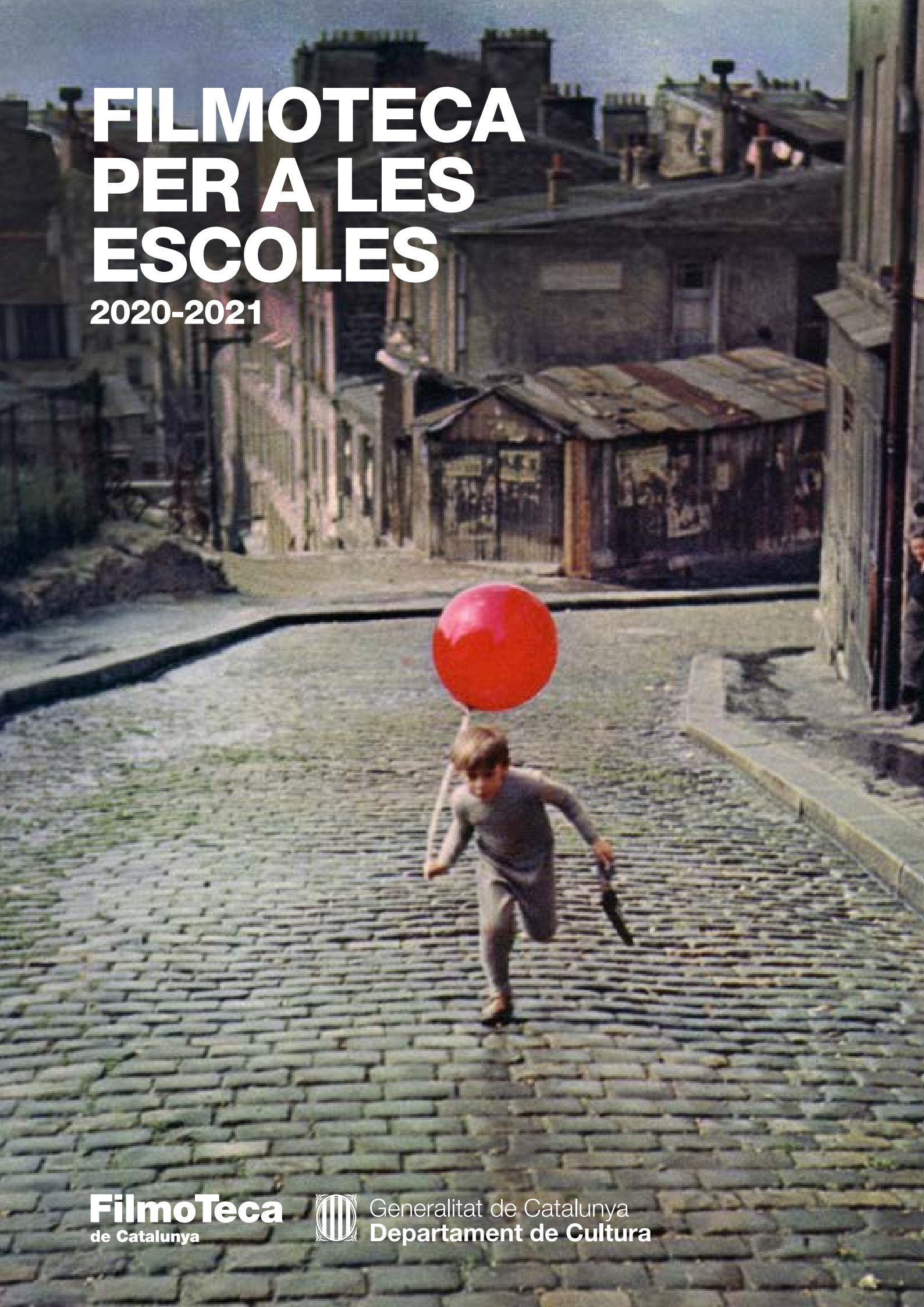

FILMOTECA PER A LES ESCOLES

2020-2021

FilmoTeca
de Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

FILMOTECA PER A LES ESCOLES

CICLE CINEMA, MEMÒRIA, PAU I DRETS HUMANS

DIA INTERNACIONAL DE LA NO-VIOLÈNCIA

Sessió de curtmetratges

Material didàctic de la sessió
Recomenada per 1r i 2n d'ESO

Filmoteca per a les escoles està adreçada a centres educatius i té l'objectiu de fomentar l'interès d'infants i joves pel cinema, així com de formar els espectadors i espectadores del futur, tot posant en valor el nostre patrimoni cinematogràfic.

El cicle Cinema, memòria, pau i drets humans inclou projeccions i activitats pedagògiques associades als àmbits de memòria democràtica, pau i drets humans, i vinculades a un dia internacional relacionat amb aquestes temàtiques.

Aquest cicle està organitzat pels Serveis Educatius de la Filmoteca de Catalunya, l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament, el Memorial Democràtic i el Departament d'Educació.

Índex

- 5 Fitxes tècniques i sinopsis
- 6 Què treballem?
Entitat convidada
- 7 Competències curriculars relacionades
- 8 Cultura de guerra i cultura de pau: dins i fora del cinema
- 10 Una qüestió narrativa: la resolució de conflictes
- 12 Imatges per a una ètica global
- 14 Proposta d'activitats
Abans del visionat
- 16 Després del visionat
- 18 Documentació relacionada
- 19 Glossari

Fitxes tècniques i sinopsis

Equip Petit

Roger Gómez i Dani Resines
Barcelona, 2010. 4'11 (fragment)

L'equip petit és la història d'un equip de futbol que mai ha guanyat. Ni tan sols ha marcat un gol. Ivan, Gerard, Nil, Xavier, Ruth, Eduard, Emma, Pol, Haritz, Cristian, Adrià, Dídac, Roger i Martí somnien amb aconseguir-ho algun dia.

Game Over

Alba Sotorra
Barcelona, 2015. 3' (fragment)

El documental ens presenta Djalal, un jove català fascinat per la guerra que passa dels videojocs i les filmacions domèstiques a enrolar-se a l'exèrcit i participar a la guerra d'Afganistan. A la seu retorn, desencantat, s'enfronta a una crisi personal i a la manca de perspectives vitals.

Espero tua (re)volta

Eliza Capai
Brasil, 2019. VOSE. 27'28 (fragment)

Retrat polifònic del moviment de protesta que va ocupar les escoles de Sao Paulo (Brasil) en demanda d'una educació pública i de qualitat. Protagonitzat per tres dels i les joves que van liderar les lluites estudiantils, el film narra els eixos centrals de la revolta, des de 2013 i fins a l'arribada de Jair Bolsonaro a la presidència.

Material didàctic elaborat per:

Què treballem?

- Cultura de guerra i cultura de pau: dins i fora del cinema
- Una qüestió narrativa: la resolució de conflictes
- Imatges per a una ètica global

Entitat convidada

Col·lectiu Lluita noviolenta

Des de Lluita Noviolenta (LNV) volen promoure el coneixement i la pràctica de la lluita noviolenta especialment en els moviments i organitzacions en lluita pels drets humans, tant d'alliberament social com nacional.

Material didàctic elaborat per:

Competències bàsiques relacionades

Competències bàsiques de l'àmbit social

- Analitzar els canvis i les continuïtats dels fets o fenòmens històrics per comprendre'n la causalitat històrica.
- Analitzar les manifestacions culturals i relacionar-les amb els seus creadors i la seva època, per interpretar les diverses cosmovisions i la seva finalitat.
- Valorar les expressions culturals pròpies, per afavorir la construcció de la identitat personal dins d'un món global i divers.
- Formar-se un criteri propi sobre problemes socials rellevants per desenvolupar un pensament crític.
- Participar activament i de manera compromesa en projectes per exercir drets, deures i responsabilitats propis d'una societat democràtica.
- Pronunciar-se i comprometre's en la defensa de la justícia, la llibertat i la igualtat entre homes i dones.

Competències bàsiques de l'àmbit de cultura i valors

- Actuar amb autonomia en la presa de decisions i ser responsable dels propis actes.
- Assumir actituds ètiques derivades de la Declaració Universal dels Drets Humans.
- Qüestionar-se i usar l'argumentació per superar prejudicis i per consolidar el pensament propi.

- Mostrar actituds de respecte actiu envers les altres persones, cultures, opcions i creences.
- Aplicar el diàleg i exercitar totes les habilitats que comporta, especialment per a la solució de conflictes interpersonals i per propiciar la cultura de la pau.
- Comprendre i valorar el nostre món a partir de les arrels culturals que l'han configurat.

Competències bàsiques de l'àmbit artístic

- Utilitzar estratègicament els elements dels llenguatges visual, musical i corporal per analitzar les produccions artístiques.
- Mostrar hàbits de percepció reflexiva i oberta de la realitat sonora i visual de l'entorn natural i cultura.
- Valorar amb respecte i sentit crític les produccions artístiques en els seus contextos i funcions.

Competències bàsiques de l'àmbit lingüístic

- Obtenir informació, interpretar i valorar el contingut de textos escrits de la vida quotidiana, dels mitjans de comunicació i acadèmics per comprendre'ls.
- Implicar-se activament i reflexiva en interaccions orals amb una actitud dialogant i d'escolta.

Material didàctic elaborat per:

Cultura de guerra i cultura de pau: dins i fora del cinema

La construcció del mite del guerrer

Durant el procés de socialització les nenes aprenen que ser dona significa mostrar-se passiva, dèbil i depenent, i els nens, que ser home equival a ser agressiu, competitiu i dominant. Són uns mandats patriarcals que en un cas oprimeixen i en l'altre restringeixen: els estereotips de gènere reforcen uns valors segons els quals el que és masculí correspon a l'espai públic i el domini de les situacions plantejades, mentre que el que és femení correspon a l'espai privat —sense prestigi—, l'estatisme i la dependència.

Es tracta d'una divisió amb arrels culturals profundes, que explica perquè vivim en una societat que recompensa contínuament la violència: de ben petits, els nens demostren la seva masculinitat a partir de la confrontació. Es presenta com l'única forma possible de resoldre un conflicte, ja que aquest es viu com un fet negatiu. S'obvia que, amb l'acompanyament adequat, pot ser una oportunitat d'aprenentatge i de valorar la complexitat i la diversitat de punts de vista. Quan, per contra, es glorifica la figura del vencedor i la del derrotat es menysprea, la violència s'enalteix. Com que és un missatge habitual a la televisió, la publicitat, les sèries, el cinema, els videojocs, la música o els entorns digitals, quan creixen, de manera més o menys implícita, les violències s'han inserit del tot en l'èpica de l'arquetip del guerrer.

La incapacitat de resoldre pacíficament els conflictes és una de les pràctiques englobades dins la cultura de la violència. N'hi ha de més i menys subtils, però en definitiva totes la justifiquen o legitimen. Alguns exemples són la recerca del domini i del poder; el militarisme i les despeses militars; la cultura del

L'anunci de perfum Invictus fusiona l'arquetip de l'heroi clàssic amb el jugador de futbol, màxima de l'èxit social.

patriarcat, que permet que les dones visquin sovint en unes condicions injustes respecte als homes; el principi de competitivitat que generen les societats capitalistes; l'etnocentrisme i la ignorància cultural; o les interpretacions religioses i ideològiques excoïents. La construcció d'una cultura de pau implica desacreditar totes aquelles conductes socials que naturalitzen l'ús de la violència, sumades al reclam feminista de posar la sostenibilitat de la vida al centre.

El llindar de tolerància de les violències
Els mitjans de comunicació han contribuït des dels orígens al debat i la visibilització d'alguns tipus de violències. Poden repercutir en sensibilització i respostes polítiques positives, però existeix el risc que la representació de les violències esdevingui ineficaç. En primer lloc, la manca d'anàlisi profunda de les causes reforça els discursos de la por. També pot estereotipar les víctimes (indefenses, responsables del que els ha passat) o els agressors (malalts, monstres, l'excepció). Tot i la voluntat històrica, commemorativa o de denúncia de la violència al cinema, moltes produccions en normalitzen la representació. I és que les reconstruccions rigoroses fan que, a vegades, aquesta adopti l'ambigüitat

Material didàctic elaborat per:

El periodisme sensacionalista busca un impacte directe a través de l'explotació de les emocions.

de l'espectacle, un recurs habitual a les pel·lícules de catàstrofes mediambientals. L'any 1971, *La naranja mecánica* (Stanley Kubrick) inaugura una estètica i cultura de la violència explícita, però no és fins a *Salvar al soldado Ryan* (Steven Spielberg, 1998) que es fa una reproducció hiperestetitzada del combat, especialment a l'escena del desembarcament a la platja d'Omaha. Es buscava per damunt de tot el compromís emocional de l'espectador o l'espectadora amb Ryan i els seus homes. Basat en les experiències traumàtiques dels veterans de guerra, la pel·lícula inaugura un tipus de relat bèl·lic que prioritza l'expressivitat a la versemblança, abundant en la filmografia de Clint Eastwood com a *Banderas de nuestros padres* (2006) o *Cartas desde Iwo Jima* (2007). Aquestes representacions de la violència tendeixen a espectacularitzar-la. Com a conseqüència, es validen uns codis que, de no ser qüestionats dins la pantalla, difícilment es qüestionen a la vida real.

A més, el consum indiscriminat de violència a través de les pantalles, l'emesa pels mitjans de comunicació però també la que alberga la xarxa, ens situa en el que Michela Marzano anomena "l'era de la indiferència". La filòsofa planteja la problemàtica de consumir aquests tipus d'imatges com a suposat dret a la informació. Un procés on es desdibuixa la noció de la realitat i en conseqüència, es dona una pèrdua d'empatia. Mecanismes com l'espectacularització, l'erotització (la vinculació entre violència i erotisme o desig sexual) i l'estetització (càmera lenta, repetició continuada, estètica de vídeo-clip i, en definitiva, la posada en escena de la violència seguint els codis de certa bellesa estètica) de la violència o la cosificació (fer de les víctimes un objecte) contribueixen a fascinar pel que és violent i macabre. A més, són pràctiques naturalitzades pel seu ús insistent i generalitzat, a vegades inserides de manera que ja no ens criden l'atenció.

Material didàctic elaborat per:

Una qüestió narrativa: la resolució de conflictes

A *Apocalypse Now* (1979) Francis F. Coppola converteix la guerra del Vietnam en un hiperspectacle coreografiat amb música de Wagner.

La guerra i la violència són una manera de resoldre un conflicte; l'altra és a través de la no violència o la resistència civil. El cinema és un reflex d'una cultura: el fet que aquesta recompensi contínuament la primera opció ha comportat que les produccions cinematogràfiques més comercials també hi hagin apostat majoritàriament.

La guerra, un subgènere molt popular

Bona part de les produccions bèl·liques d'avui en dia semblen una aventura lúdica, com succeeix a *Maleïts malparits* (Quentin Tarantino, 2009) o *300* (Zack Snyder, 2007). Però no sempre ha estat així: el subgènere de cinema bèl·lic, amb els westerns i els musicals, fou un dels més populars durant l'edat d'or del cinema clàssic nord-americà. Amb un estil naturalista i romantitzat, similar al de la historiografia tradicional, es vanagloriava d'una relació de veritat amb l'escenari del camp de batalla. I a partir de la II Guerra Mundial, la producció de pel·lícules en relació amb les experiències de

la guerra o bé amb certs episodis d'un conflicte era massiva. Reflectien la ideologia dominant del moment o sentiments nacionalistes; eren instruments de propaganda, com succeï durant la II Guerra Mundial tant en el bàndol dels Aliats com de les potències de l'Eix; reinterpretaben batalles èpiques, com les de vietnamites i nord-americans a *Apocalypse Now* (1979); inclús servien de plantejaments pacifistes, com els del director Stanley Kubrick a *Senders de Gloria* (1957) i *La chaqueta metálica* (1987).

En les pel·lícules actuals, a diferència d'altres èpoques, la violència no és tant un tema com un estil o estètica. Es transforma en coreografia sense que hagi de tenir un vincle directe amb la realitat, com l'heroïna de *Kill Bill* (Vol.1) enfrontada a l'exèrcit d'espadatxins (Quentin Tarantino, 2003). D'aquí la importància del seu tractament formal: trobar, cada vegada, una manera diferent d'exhibir-la en primer pla per augmentar l'impacte visual i emocional.

Material didàctic elaborat per:

A Rosenstrasse (Margarethe von Trotta, 2003) la pressió continuada d'un grup de dones força l'alliberació de prop de 2000 presoners jueus.

El poder del poble

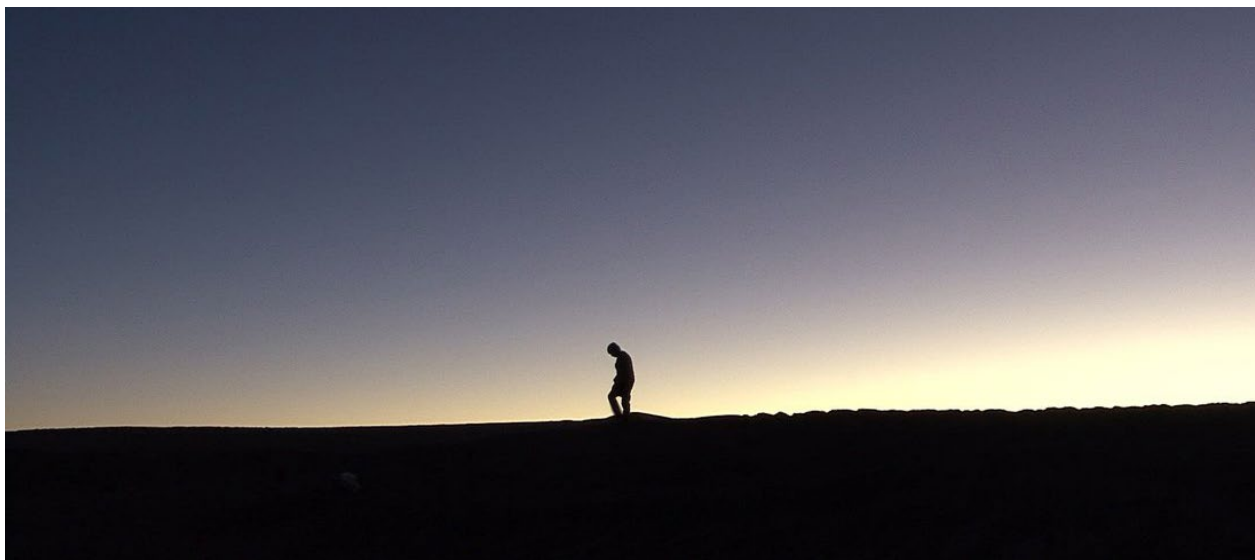
La resistència civil s'entén com un mètode de lluita col·lectiva de la població per fer front al poder de l'oponent, i es basa en la protesta, la persuasió, la no cooperació social, política i econòmica (vagues i boicots, herències del moviment laboral i les seves lluites del s. XIX) i la intervenció no violenta. Entesos com a fenòmens socials, poden estar encaminats a tombar règims militars (com el Xile de Pinochet) o bé amb la intenció de suprimir injustícies concretes, en forma de lleis, com seria el moviment dels drets civils als Estats Units als anys cinquanta del segle passat. Un exemple de règim opressor legítim i derrocat pel poder públic se situa al sud del continent africà, amb el règim de l'Apartheid. L'ordre social a Sud-àfrica des de 1948 fins a l'any 1992 estava codificat per lleis que atenyien a la comunitat blanca i negra. La força de la resistència civil de les manifestacions i els aldarulls de les barricades negres, acompanyada de la pressió internacional, recordaren a la població i al govern dels blancs, una minoria, que l'ostentació del poder depenia absolutament de la feina dels negres. Les cruentes revoltes de Soweto el 1976 marcaren l'inici de la desintegració d'un període que no s'explica sense Nelson Mandela o Frederik de Klerk, ambdós mereixedors del Nobel de la Pau l'any 1993.

Material didàctic elaborat per:

La mobilització de grans masses que exigeixen la supressió de certes pràctiques discriminatòries respon, avui en dia, a exigències molt variades. Des dels drets de les dones, de la comunitat LGBTI, dels pobles indígenes llatino-americans, nord-americans, canadencs o de la zona septentrional d'Europa, o la lluita pel medi ambient, en definitiva tenen en comú el desafiament a l'autoritat i el qüestionament d'un sistema polític i/o social injust.

Hem vist que les formes de resistència civil poden ser moltes i amb propòsits diversos, i alguns d'ells han estat capturats pel cinema. Poden prendre el format de biopic, com Gandhi (Richard Attenborough, 1982), un repàs de la vida del promotor de la Marxa de la Sal de l'Índia, una campanya de no-cooperació no violenta a una escala sense precedents. Una estratègia similar a la de The Rosa Parks Story (Julie Dash, 2002), sobre l'activista pionera pels drets afro-americans Rosa Parks, qui va confrontar les lleis racistes a dalt d'un autobús. O poden parlar del moviment en termes generals, com les marxes pel dret a vot de la comunitat afro-americana al sud dels Estats Units de Selma (Ava DuVernay, 2014); o el moviment de resistència no violent d'unes dones alemanyes contra les deportacions jueves dels nazis, retratat a Rosenstrasse (Margarethe von Trotta, 2003).

Imatges per a una ètica global

La nostàlgia de la luz (2011) és una exploració poètica dels desapareguts de la dictadura de Pinochet al desert d'Atacama.

En contra l'espectacularització

Després de 1945, amb la finalització de la II Guerra Mundial (i el sorgiment de la televisió), es va imposar el realisme. Fou la guerra que implicà la majoria de nacions del món, amb cent milions de militars mobilitzats i un estat de "guerra total", resultant amb la mort massiva de civils. El món havia quedat devastat i la producció de pensament i cultural sorgida després de signar la pau ho reflectia. I per tractar la realitat del conflicte, els creadors i creadores audiovisuals cercaven noves vies de representació; les que havien existit fins al moment, només servien per parlar d'abans de 1939. El món havia canviat, i calien noves fórmules per referir-s'hi. Suposa una nova relació entre artistes i els i les espectadores, a través de la conjugació de dues dimensions: l'estètica, que atén a la forma de capturar la realitat, i l'ètica, que concep aquesta realitat com una veritat amb la qual cal un compromís. Parlem d'una ètica en l'audiovisual quan el compromís amb la realitat es transforma en formes

de reflexió sobre aquesta.

Amb el sorgiment de la modernitat cinematogràfica es trencaren les normes tradicionals del relat. El Neorealisme italià recull aquestes ruptures d'estil en contra de l'espectacularització, amb un cinema amb menys mitjans que la indústria nord-americana i centrat en l'impacte social i econòmic de la guerra. Es rodava amb actors i actrius no professionals, fora de platós i amb so en diferit i Vittorio de Sica en fou un dels directors més emblemàtics, amb films com *El ladrón de bicicletas* (1948).

Cinema com a eina de lluita

L'auge del cinema polític, aquell que dota d'eines per reflexionar sobre una determinada realitat política i social, s'estengué per Europa i Amèrica a partir dels anys seixanta. El nou cinema llatinoamericà nasqué com un element més contra el domini cultural, econòmic, social i militar nord-americà. Mentre que la indústria de Hollywood limitava les repre-

Material didàctic elaborat per:

sentacions llatinoamericanes als estereotips, el nou cinema promovia els valors culturals propis, i també el compromís de denúncia amb l'herència de les violències colonials i les dictadures del continent.

Fer memòria és una manera de tancar un conflicte. L'obra del realitzador xilè Patricio Guzmán, sobre les històries de les víctimes del règim de Pinochet (1973 - 1990), n'és un exemple. A *La nostàlgia de la luz* (2011), proposa un joc doble de recerca dels vestigis del passat al desert d'Atacama, un entorn privilegiat per l'estudi de l'astronomia: combina la tasca dels qui estudien les estrelles per veure d'on venim amb la d'un grup de dones que busquen les restes dels seus familiars desapareguts en aquella zona durant la dictadura. La combinació esdevé un exercici de reconducció històrica per evitar l'oblit a partir de la figura dels testimonis. La realitzadora de Paraguai Paz Encina també comparteix aquest objectiu a les seves pel·lícules. A *Ejercicios de memoria* (2015) pren l'arxiu policial (*Archivo del Terror*) de la dictadura d'Alfredo Stroessner per resseguir el líder desaparegut de l'oposició Agustín Goiburú, a qui la seva família encara no ha trobat. Una altra estampa dels absents a partir de les persones estimades i els registres que les recorden.

El gènere documental s'ha consolidat així com una eina de transformació social i sensibilització, ja que disposa de llibertat per mesclar formats, desmunta discursos establerts i promou la capacitat informativa i reflexiva. I fer reflexionar sobre el poder dels individus quan s'organitzen és l'objectiu de pel·lícules com ara *Everyday Rebellion* (2013) o *Espero a tua*

(re)volta (2019). Des que van haver d'exiliar-se amb els seus pares, els germans perses Arash i Arman T. Riahi han dedicat la seva carrera cinematogràfica a documentar les lluites pels drets humans. *Everyday Rebellion* (2013) traça un recorregut pel planeta buscant les aliances, els mètodes i els obstacles que comparteixen les diverses formes de resistència no violenta. Del moviment Occupy Wall Street a la borsa nord-americana, al 15-M del nostre país, passant per les protestes de Femen a Kíev, o les revoltes de la Primavera Àrab entre d'altres, els i les activistes expliquen la particularitat de cada situació d'opressió o violència, i com s'hi enfronten de manera pacífica, pas a pas per generar el canvi.

La polifonia de veus és també l'estratègia narrativa del documental *Espero a tua* (re)volta (2019), de la realitzadora Eliza Capai, un seguiment del moviment de protesta brasiler on s'ocuparen escoles de Sao Paulo exigint una educació pública i de qualitat. Unes reivindicacions que no oblidem la demanda de llibertat artística, política, sexual, pels drets de les dones i la comunitat LGBTI.

La crítica al capitalisme i a la opressió del moviment Occupy Wall Street pren formes diverses, també amb la sàtira i l'humor, com plasma *Everyday Rebellion* (2013).

Material didàctic elaborat per:

Proposta d'activitats

Abans del visionat:

- Fer una petita recerca del moviment Chipko de no violència, promogut per un grup de dones hindús dels seixanta però que es remunta al segle XVIII. Per quins motius va sorgir? Com actuaven? Què van aconseguir? Relacionar-lo amb els objectius i les pràctiques d'altres moviments actuals, com Fridays for future.

- Vandana Shiva fou una científica, filòsofa i escriptora índia que l'any 1993 va rebre el premi Nobel alternatiu. Se la considera la figura cabdal del món de l'ecofeminisme i l'antiglobalització, i és promotora del que es coneix com "La democràcia de la Terra". Buscar informació sobre la rellevància de les seves aportacions: per què va rebre el premi Nobel alternatiu? Quin model de vida i societat defensa amb la "Democràcia de la Terra"?
- Visionar a Youtube algun dels primers vídeos del Calendari d'advent de la Lluita no violenta, de Srdja Popovic, disponible a en aquest canal: https://www.youtube.com/watch?v=KUggRFUQkZs&list=PLZIRID6nfxv1yGCHbrc-QrSiq_-f9arbSF

– Quin és l'objectiu d'aquest calendari? El coneixíeu?

Després d'organitzar-vos en grups, cada un dels grups haurà d'escollir un vídeo-consell del calendari i reflexionar sobre els consells o pràctiques que s'hi donen. Quin és el tema central del vídeo que heu escollit? Com apareix enfocat el tema? Què en comenta l'autor? Si apareixen accions, us semblen assequibles? Si parla de lluites no violentes que no coneixeu, podeu fer una petita recerca. Un cop debatut, compartir-ho en una breu exposició a l'aula que podeu acompanyar d'imatges, si ho considereu necessari.

Material didàctic elaborat per:

- Analitzar algunes propostes gràfiques del moviment 15-M recollides amb el hashtag #Spanishrevolution, tenint presents emissor, receptor, canal, codi, missatge i intencionalitat de cada proposta. Relacionar-les amb els objectius del moviment, si cal, havent-lo investigat prèviament. Per què creieu que demanaven que els dissenys no fossin signats?

- El dolor és noticable perquè conté un ventall d'elements com actualitat, immediatesa, drama, emotivitat, proximitat, suspens, interès, etc. Per grups, buscar una mateixa notícia en diferents mitjans (sobre una catàstrofe ambiental o un accident) i contrastar els punts en comú i les diferències a l'hora de cobrir-la, havent llegit els dotze principis del Codi Deontològic del Col·legi de Periodistes de Catalunya (disponibles en línia) i veure si tots són respectats.

Material didàctic elaborat per:

Després del visionat:

- Observar com apareix retratada la classe obrera al videoclip de Rosalía 'Pienso en tu mirá (Cap. 3: Celos)' (2018), en relació a aquestes paraules de María Morales, extretes de l'article "Pienso en tu mirá o como seguir reproduciendo estereotipos sobre la violencia de género" (Pikara Magazine, 26/10/2018).

"En unas sociedades impregnadas cada vez más por la nueva ética neoliberal, ofrecer una caricatura esperpéntica de la clase trabajadora y utilizarla como espectáculo, objeto fetiche o atrezzo, se ha convertido en una tendencia al alza. Este discurso, al que el historiador británico Owen Jones ha llamado demonización de la clase obrera, está sirviendo para sostener las políticas neoliberales que favorecen los mismos procesos de exclusión social que, ahora también, se utilizan como entretenimiento en la cultura audiovisual y los medios de comunicación."

- A partir de la caracterització dels personatges i les localitzacions, quins estereotips reforça el videoclip sobre la classe obrera?

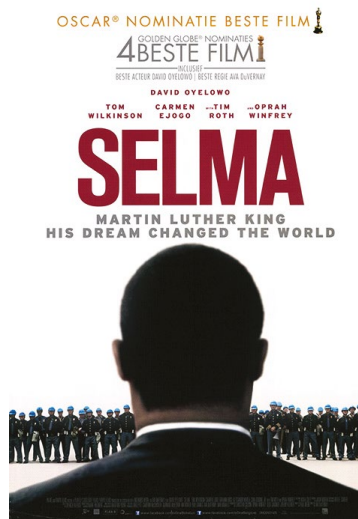
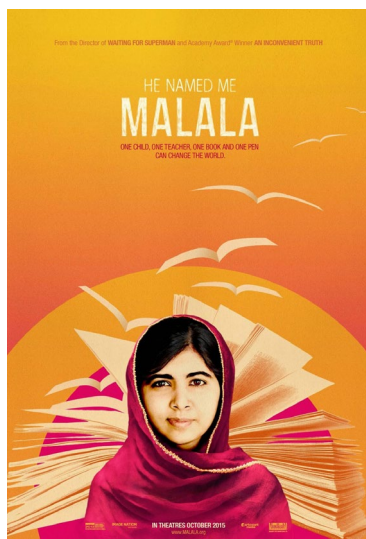
- A què o qui s'associa la violència de gènere en aquest videoclip?

- Quina és, per a María Morales, la problemàtica de caricaturitzar la classe obrera?

- Contrastar l'anàlisi d'aquests cartells, uns amb estètica bèl·lica (Pearl Harbor i Evasión o victoria) i els altres promovent la resistència civil o la no violència (He named me Malala o Selma). Tenir present tipus de composició, gamma cromàtica, motius que apareixen, caracterització de personatges i les frases que acompanyen els títols.

Material didàctic elaborat per:

- Valorar les paraules del realitzador Patricio Guzmán, autor de La nostalgia de la luz, quan diu que un país sense cinema documental és com una família sense àlbum de fotografies.
- A partir d'un reportatge al mitjà digital Ahora Semanal (19/02/2016), on Harun Farocki reflexiona sobre el seu curt El fuego inextinguible (1969), una denúncia dels efectes de la guerra del Vietnam, analitzar el text i respondre:

“¿Cómo enseñarles a ustedes las acciones del napalm? Si enseñamos las heridas, cerrarán los ojos. Primero cerrarán los ojos a las imágenes. Luego los cerrarán al recuerdo de esas imágenes, después los cerrarán a los hechos y más adelante a la relación con esos hechos. Si les mostramos a una persona con quemaduras de napalm, heriremos sus sentimientos. Si herimos sus sentimientos, se sentirán como si estuviéramos probando el napalm sobre ustedes, a sus expensas. Solo podemos darles un pequeño indicio de cómo funciona el napalm”, dice el cineasta mirando a cámara. Inmediatamente después se quema el brazo con un cigarrillo. “Un cigarrillo arde a 400 grados, el napalm a 3.000 grados.”

- Comentar l'estratègia del cineasta: quina és i quins motius la impulsen.
- En quins conflictes contemporanis podríem trobar una saturació d'imatges, on els i les espectadors “cierren los ojos a las imágenes, y después a los hechos de las imágenes”? Quins són els efectes d'aquesta saturació?
- Pensar alternatives que permetin formes de denúncia més efectives per tractar, per exemple, la crisi de persones refugiades al Mediterrani.

Material didàctic elaborat per:

Documentació relacionada

Bibliografia i altres recursos emprats

Fisas, Vicenç. Cultura de paz y gestión de conflictos. Icaria, Barcelona, 1998.
Marzano, Michaela. La muerte como espectáculo. Tusquets, Barcelona, 2010.
Historia del Cine. Teorías, estéticas, géneros. Alianza, Madrid, 2018.
Dossier d'Edualter "Introducció de conceptes: Pau, Violència, Conflictes".
Escola de Cultura de Pau, Barcelona, 2005.
Lliguem Caps: Feminisme i noviolència. Grup d'Estudi sobre Feminisme i No-Violència. Institut Català Internacional per la Pau, 2017.

Filmografia relacionada

Everyday Rebellion (2013), Arash i Arman T. Riahi.
Espero a tua (re)volta (2019), Eliza Capai.
Documental del programa Latituds (TV3), Noviolència (2011). Disponible en línia

Recursos d'interès

Decàlegs d'enpeudepau: La noviolència es la nostra força
<https://lluitanoviolenta.cat/recurs/decalegs-epdp-la-noviolencia-es-la-nos-tra-forca>

12 unitats didàctiques de Mou la noviolència per treballar la noviolència:
<https://moulanoviolencia.net/#units>

Dossier d'Edualter "Introducció de conceptes: Pau, Violència, Conflictes".
<http://nova.edualter.org/ca/recursos/introduccio-de-conceptes-pau-violencia-conflictos>

Material didàctic elaborat per:

Glossari

Capitalisme: Sistema econòmic basat en relacions d'explotació i expoli l'objectiu del qual és la recerca del major guany possible a través de la reducció progressiva de costos. Se sustenta en l'estructura patriarcal de la societat.

Cinema bèl·lic: Aquell que centra les seves històries en les guerres, bé sigui per fer-ne apologia, denúncia, mostrar-ne una visió romantitzada, lúdica o amb voluntat històrica.

Espectacularització o estetització de la violència: La violència té un caràcter destructiu, d'objectes, persones, comunitats... si aquesta part desapareix en una imatge, queda una única capa de significat, relacionada amb el gust o el gaudi per allò violent, convertit en espectacle o en quelcom embellit. S'el·limina, així, el caràcter negatiu de les representacions.

Pau positiva: Procés de realització de la justícia en els diferents nivells de la relació humana. És un concepte dinàmic que ens porta a aflorar, afrontar i resoldre els conflictes de forma no violenta i el fi de la qual és aconseguir l'harmonia de la persona amb ella mateixa, amb la naturalesa i amb les altres persones.

Patriarcat: Forma d'organització política, social, econòmica, ideològica i religiosa basada en la idea d'autoritat i superioritat del que és masculí sobre el que és femení, fonamentada en mites i que es reproduceix a través de la socialització de gènere.

Posada en escena: Concepte d'origen teatral que prové del terme francès *mise-en-scène* (posar en escena una acció). En relació amb el

cinema s'utilitza per expressar el control del director o directora sobre tot allò que apareix a la imatge, és a dir, descriu la forma i composició dels elements que apareixen en l'enquadrament. La posada en escena inclou tant aquells aspectes del cinema que coincideixen amb el teatre (decorats, il·luminació, vestuari, elecció, moviment i comportament dels personatges) com els aspectes més propis del cinema (moviments de càmera, escala i mida dels enquadraments, etc.).

Violència: L'actitud o el comportament que constitueix una violació o una privació a l'ésser humà d'una cosa que li és essencial com a persona (integritat física, psíquica o moral, drets, llibertats, etc.).

Violència directa: Aquella que suposa una agressió física. Un assassinat, una tortura, una bufetada, una mutilació i altres formes de maltractament físic són exemples de violència directa.

Violència estructural: Violència que forma part de l'estructura social i que impedeix cobrir les necessitats bàsiques, com la generada per la desigualtat social, l'atur, les mancances en la nutrició, la manca de serveis sanitaris i educatius bàsics, etc.

Violència cultural: Es refereix a aquells aspectes de l'àmbit simbòlic (religió, cultura, llengua, art, ciències...) que es poden utilitzar per justificar o legitimar la violència estructural o directa. La violència cultural també pot prendre el nom de cultura de la violència.

Material didàctic elaborat per:

Dades de contacte

Si voleu aprofundir més en aquest o altres aspectes del cinema, els docents disposen d'accés gratuït a la Biblioteca del cinema de la Filmoteca amb tot tipus de recursos i bibliografia sobre cinema i cultura audiovisual.

Filmoteca de Catalunya

Filmoteca per a les escoles

filmoteca.escoles@gencat.cat

T 935 565 198

<http://blocs.gencat.cat/filmotecaescoles>

<https://www.filmoteca.cat/web/ca/article/filmoteca-les-escoles>

Drac Màgic

merce@dracmagic.cat

T 93 216 00 04

www.dracmagic.cat